

బాల సరస్వతశాల

మార్గదర్శిని

హిందీమూలం : బ్రహ్మవర్చస్

అనువాదం

మధురకవయిత్రి

పోన్నూరు హైమవతిశాస్త్రి

గ్రామస్త్రీ వేతన మరియు ధ్యాన కేంద్రం

అశ్వినీ హౌస్ వెనుక, హెచ్.పి.రోడ్, మూసాపేట, హైదరాబాదు - 500 018.

ఫోన్ : 040-32986922, 09440722860, 09392506888.

తెలిసీ తెలియని జ్ఞానం అపాంకారాన్ని పెంచుతుంది.

I

1

Book Name :

Balasamskarashala

Language :

Telugu

Book Code :

TL-

Author :

Yugarishi Vedamoorti Taponishta
Pandit Srirama Sharma Acharya

Translated by :

Ponnuru Hymavathi Shastri

Edition
Month & Year :

Price :

Rs.

Publishers :

Yugnirman Yojana Press
Gayatri Tapobhoomi, Mathura - 281003 (U.P.)
Ph : 0565-2530128, 2530399

Zonal Office :

Gayatri Chetana Kendra,
Near Aswini House, Bharatnagar Bus Stand,
H.P.Road, Moosapet, Hyderabad-500 018.(A.P.)
E-mail : gckhyderabad@yahoo.com
Ph : 040-32986922, 23700722, 09392506888,
Fax : 040-23703430

Andhra Pradesh Centre :

Gayatri Shakti Peeth, Narakoduru - 0863 - 2534440, 9949111175
Yug Shakti Gayatri Kendra, Vijayawada - 0866 - 6616570, 9394863262
Yug Shakti Gayatri Kendra, Vizag - 9393105427, 9949173022
Gayatri Pragya Peeth, Goshamahal, Hyd - 040-24617643, 9393002165

Head Office :

Gayatri Teerth
Shanthilikunji, Haridwar, Uttarakhand - 249411
Ph : 01334 - 260602, 260403, Fax : 01334 - 260688
E-mail : south@awgp.org Web : www.awgp.org www.dsuv.org

విశ్వాస ఘాతుకం కన్నా అంధవిశ్వాసం ప్రమాదకరం.

II

అఖండ జ్యోతి పరమపూజ్య గురుదేవుల ఆలోచనాతరంగం

“దేశంలో అన్నీ ఉన్నాయి. కాని వ్యక్తిలేడు. చెప్పుకోవడానికి చాలమంది ఉన్నారు. జనసంఖ్య రోజు రోజుకు పెరిగిపోతూనే ఉంది. కాని నమ్మకస్పదైన, ఉన్నతమైన, కఠిన పరీక్షలలో నెగ్గుకురాగల వ్యక్తిలేడు. ఈనాడు భారతదేశంలో గాంధీ లేడు. సుభాష్ లేడు. లోకమాన్యుడు లేడు. తిలక్ లేడు. స్వామి వివేకానందుడు లేడు. కాని నేను తయారు చేయగలను. ఇప్పుడు కాదు. ఈ శరీరాన్ని విడిచిన తరువాత వ్యక్తి నిర్మాణమును తప్పక చేయగలను.”

ఇంకా ఇలా అన్నారు. అదెలా సాధ్యమని అనుకోవద్దు. మీచేత నేను చేయిస్తాను. మీరేమీ ప్రయాసపడవలసిన పనిలేదు. నేను క్రొత్త తరం పిల్లలను మీ వద్దకు తీసికొనివస్తాను. మీరు వారి దగ్గర కూర్చుని మంచి మాటలు చెప్పాలి. వారిచేత సాధనలు చేయించాలి. మిగిలినదంతా నేనే చూచుకుంటాను. స్థూలమైన క్రియాకలాపాలను ఉన్నతం చేయవలసిన బాధ్యత మీది. సూక్ష్మమైన పరివర్తనను తీసికొనివచ్చే బాధ్యతనాది.”

(2005 సెప్టెంబరులోని వ్యాసము 56వ పేజీలోని అంశము.)

-పరమపూజ్య గురుదేవులు

బాలసంస్కారశాల - ఉద్దేశ్యములు

- బా- బాల బాలికలలో దివ్యగుణాల వికాసమును కలిగించుట.
- ల- లక్ష్యమును భేదింపగల శక్తిని కలిగించుట.
- సం- సంస్కృతిని పరిచయముచేసి, రక్షకులుగా నియమించుట.
- స- స్వాధ్యాయపరులుగాను, స్వయంపోషకులుగాను, స్వయంసేవకులుగాను తయారుచేయుట.
- కా- కార్యదక్షతను కలిగించుట.
- ర- రచనాత్మక విధానాలద్వారా మానవీయ గుణాలను పెంపొందించుట.
- శా- మర్యాదను అలవరచుట.
- ల- లక్ష పూసల మధ్య ప్రకాశవంతమైన వజ్రాన్ని తయారుచేయుట.

గాయత్రీత్థిర్ - శాంతికుంజ్ హరిద్వార్ (ఉత్తరాఖండ్) - 249411

ఫిబ్రవరి 2006

శుభకామనా సందేశము

డా॥ ప్రణవపంద్యజీ

[శక్తియ శైలబాలాదేవి

ఆత్మీయులారా !

ఋషియుగ్మ సమాజ సవనిర్మాణ సంకల్పంతో “బాల సంస్కారశాల” లను నిర్మాణాత్మక విభాగము - భిలాయానగర్ గాయత్రీపరివార్ యొక్క అంకిత భావంగల పరిజనులు నిర్వహిస్తున్నారు. గడచిన మూడు సంవత్సరాలనుండి చేస్తున్న వీరి కృషిని చూచి చాల సంతసిస్తున్నాము.

వీరు వెనుకబడిన వర్గాలవారితో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంచే ఉద్యమాన్ని చేపట్టటం మిక్కిలి ముదావహం. సహజంగా ఎక్కడ అజ్ఞానం ముసురుకుని ఉన్నదో, ఎక్కడ సాధన సామగ్రి కొరత ఉన్నదో అక్కడకు వెళ్లి నిర్మలమైన మనస్సులతో అహంకారరహితమై బాలసంస్కారశాలలను నడిపించడం చెప్పుకోదగినవిషయం. మీ విద్య, సాధన ఈ చిన్నారుల హృదయాలలో సద్గుణాలను ప్రతిష్ఠించగలిగితే ఈ బాల బాలికలు రాబోయే రోజులలో సత్యయుగ సమాజానికి చక్కని మార్గదర్శకులుగా తయారౌతారు. రాబోయే తరాల వారితో సవనిర్మాణం చేయాల్సిన అవసరం చాల ఉంది. గుణవంతులైన, సంస్కారవంతులైన పౌరులను తయారు చేయిటయే మన దేశమాతకు మన నిజమైన పందనం.

ఈ ఉద్యమాన్ని స్ఫూర్తివంతంగా నడవడానికి కావలసిన పాత్రక్రమాన్ని కూడ అందించగలగడం అనందదాయకం. ఈ సందర్భముగా “బాలసంస్కారశాల- మార్గదర్శిని” ప్రథమ భాగమును వెలువరించడం జరిగింది. ఈ పుస్తకము బాల బాలికల సమగ్రవికాసానికి ఉపకరించుగాక ! మీరు మీ అభీష్టపథంలో మునుముందుకు సాగిపోదురుగాక ! అని భగవతీ గాయత్రీమాతను ప్రార్థించు చున్నాము.

మీ సోదరుడు

మీ సోదరి

(డా॥ ప్రణవ పంద్య)

(శైలబాలా పంద్య)

ఉపోద్ఘాతము

ప్రతి ఒక్క దేశానికి ఒక సంస్కృతి అంటూ ఉంటుంది. సంస్కృతి ఆధారంగానే ఆ దేశం యొక్క ఉన్నతి-పతనం జరుగుతూ ఉంటాయి. సంస్కృతి ఉన్నతంగా ఉంటే దేశం ఉన్నతస్థితిలో ఉంటుంది. సంస్కృతి పతనమైతే దేశం పతనమౌతుంది. గతంలో భారతదేశం జగద్గురువుగా ఖ్యాతిచెందింది. మానవుడు మానవత్వ వికాసాన్ని ఏ విధంగా చేయాలో సంజీవనీ విద్యద్వారా భారతదేశం ప్రపంచానికి నూరిపోసింది. శరీర వికాసానికి హృదయం ఏ విధంగా ఉపకరిస్తుందో అదే విధంగా విశ్వశ్రేయస్సుకు భారతదేశం ఉపకరించింది. హృదయం బలహీనపడిపోతే శరీరం అతలాకుతలం అయిపోతుంది. అదే విధంగా భారతదేశం కుంటుపడిందంటే ప్రపంచమే అస్తవ్యస్తమై పోతుంది. ఇప్పుడు జరుగుతున్నదదే. వందలాది సంవత్సరాలు భారతదేశం బానిసత్వంలో ముగ్గిపోవటాన అనేక విధాలుగా బలహీనపడిపోయింది. ఫలితంగా ప్రపంచ వ్యవస్థయే ఇబ్బందికరంగా మారిపోయింది. అందువలన దెబ్బతిన్న భారతీయ సంస్కృతిని పునరుద్ధరించినట్లైతే విశ్వకల్పాణం తప్పక సమకూరుతుంది.

భారతీయ దర్శనాలలో సంస్కారాలకు ప్రముఖ స్థానముంది. ఈ పుణ్యభూమిలో గతంలో అనేక మంది దేవ మానవులు, మహా మానవులు జన్మించారు. వారి మహనీసతకు మూల కారణం సంస్కారాల ప్రభావమే. భక్త ప్రహ్లాదుడు, భరతుడు, వీరాభిమన్యుడు, వంశపాండవులు, రామలక్ష్మణులు, భరత-శత్రుఘ్నులు, శ్రవణకుమారుడు, శివాజీ, దృష్టుడు, వివేకానందుడు, లోకమాన్యుడు, సర్దార్ పటేల్, వినోబాభావే, టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులు మొదలైనవారు లెక్కలేనంత మంది భారతదేశంలో జన్మించారు. వారు పొందిన సంస్కారాలద్వారానే వేలాది సంవత్సరాల నుండి మనకు ప్రేరణను కలిగిస్తున్నారు. భారతీయ దర్శనాల సనుసరించి పునర్జన్మకు ప్రముఖ స్థానం లభించింది. ఉపనిషత్తుల సనుసరించి రెండు విధాలైన ఆత్మలున్నాయని విశ్వసిస్తున్నాము. ఒకటి సంస్కారయుతమైన

ఆత్మ, రెండవది సంస్కాహీనమైన ఆత్మ. మరణం తరువాత సంస్కారయుతమైన ఆత్మలు యోగ్యమైన గర్భం లభించేవరకు అంతరిక్షంలో సంచరిస్తూ ఉంటాయి. సంస్కారహీనమైన ఆత్మలు గతజన్మలో తీరనికోరికలను తీర్చుకొనే నిమిత్తం ఏ గర్భం లభిస్తే ఆ గర్భంలో చేరిపోవటానికి తొందర పడతుంటాయి. ఫలితంగా అధిక సంఖ్యలో సంస్కారహీనులుదయించి ప్రపంచానికి భారంగా తయారవుతారు. కాని జనన మరణాలనేవి మానవుని చేతిలో లేనివని. అయినప్పటికీ జన్మించినది మొదలుకుని మరణించేవరకు గల మధ్యకాలం మాత్రం మానవుని చేతిలోనే ఉన్నది. తాను తనలోపాలను సరిదిద్దుకోగలిగితే మానవుడు మహా మానవుడౌతాడు. ఆ విధంగా మారటానికి ఉపయోగపడేవి సంస్కారాలే.

ఏ దేశ భవిష్యత్తైనా ఆ దేశపు భావిపౌరులపైననే ఆధారపడి ఉంటుంది. పిల్లలే దేశ భవిష్యత్తును తీర్చిదిద్దగల భాగ్యశాలురు. పిల్లలకు సంస్కారాలనందించి వారిలో నిక్షిప్తమైయున్న దివ్యత్వాన్ని మేల్కొలుపగలిగితే దేశానికి శ్రేష్ఠులైన పౌరులు లభిస్తారు. ప్రస్తుతం దేశానికున్న పెద్దలోటు అదే. ప్రాచీనకాలంలో ఋషులు గురుకులాలను నడిపి బాలబాలికలను తీర్చిదిద్దేవారు. వారితోనే దేశం మహోన్నతస్థితికి చేరుకున్నది. ఈనాడు బాలసంస్కారశాలలు అనాటి గురుకులాల వరంపరను నిలబెట్టే ప్రయత్నం చేస్తున్నాయి.

బాలసంస్కారశాలలు వారంలో ఒకరోజు అదివారంనాడు రెండు గంటలు మాత్రమే నడుపబడతాయి. ఈ సంస్కారశాలల్లో 9 నుండి 14 సంవత్సరాల వయస్సులో కలిగిన పిల్లలకే ప్రవేశముంటుంది. ఎందుకంటే ఈ వయస్సులో ఇవ్వబడిన సంస్కారాలే వారి మనస్సులలో స్థిరపడిపోతాయి. ఇప్పుడు నాటబడిన సంస్కారభీజాలు వయస్సుతో పాటు వృద్ధిచెంది మొలకలెత్తుతాయి. ఫలితంగా చక్కని ఫలపుష్పాలను సమాజానికి అందిస్తాయి. ప్రతి ఒక్క సంస్కారశాలలో 25-30 కి మించి సంఖ్య పెరుగకూడదు.

అప్పుడే ఒక్కొక్కరికి ప్రత్యేక శ్రద్ధతో నేర్పించగలుగుతారు. ఈ బాలసంస్కారశాలలు జూను నుండి ఢిల్లీవరీ, మార్చి వరకు నడిపించాలి. ఆ తరువాత పరీక్షలు, నెలవులు, పెండ్లి-పేరంటాలు మొదలైన అర్హాటాలు మొదలౌతాయి.

వరమపూజ్య గురుదేవులు “అలోపనాతరంగం”లో చెప్పినట్లు ఈ శిశువులు గురుదేవుని ద్వారా పంపబడినవారు. వారిని కాలాంశము ప్రారంభించునండి చివరివరకు బాధ్యతాయుతంగా చూచుకోవాల్సిఉంటుంది. ఎక్కువ బాధ్యత బోధించే అచార్యునిదే. అచార్యుడు పిల్లలతో చాలప్రేమగా వ్యవహరించాలి. అప్పుడే వారు తరువాతివారం వారంతటవారే వచ్చికూర్చుంటారు.

అన్నింటికన్నా ముందు మండల స్థాయిలోగాని, జిల్లా స్థాయిలోగాని ఒక్కరోజు ప్రశిక్షణా శిబిరం నడపవలసి ఉంటుంది. ఆ శిబిరం శ్రద్ధాభివృద్ధి పరిజనులతోనే నిర్వహించబడాలి. ఈ కార్యశాలలో రెండు కాలాంశాలుంటాయి. మొదటి కాలాంశము సిద్ధాంతపరమైనది. దీనిలో బాలసంస్కారము వల్ల ఉపయోగాలు, ప్రభావము, నేర్పవలసిన విధి విధానముపైన విస్తారమైన శ్రద్ధ తీసికోవడం జరుగుతుంది. రెండవ కాలాంశము వ్యవహారికమైనది. దీనిలో బాలసంస్కారశాలను ఏ విధంగా నడపాలి? అన్న అంశంపై విస్తారమైన చర్చద్వారా ప్రశిక్షణ ఇవ్వబడుతుంది. దీనితరువాత బాలసంస్కారశాలను నడపడానికి వారిని స్థిరసంకల్పసిద్ధులనుచేయాలి. బాలసంస్కారశాలకు మొత్తం సంవత్సరానికి కావలసిన పాఠ్యక్రమాన్ని ఈ వున్నకంలో సరళరీతిలో ఇవ్వబడింది. ఎంత సరళంగా అంటే దీనిని 5వ తరగతి వరకు చదివినవ్యక్తి కూడా బోధించగలడు. అంతేకాదు ఇళ్లలో ఉన్న మహిళలుకూడా తేలికగా నడపవచ్చు. బాలసంస్కారశాలలను ప్రతి గ్రామంలోను, పట్టణంలోని వాడలలోను సులభంగా నడపవచ్చును. ఈ శాలను ప్రారంభించడానికి రెండు, మూడు రోజులు ముందుగా ప్రారంభోత్సవకార్యక్రమాన్ని నిర్వహించాలి. దానికి ఆ గ్రామము వాడలలోని ప్రముఖులను, పిల్లల తల్లిదండ్రులను ఆహ్వానించి విషయాన్ని

వివరించి చెప్పాలి. నిర్ణయించబడిన అచార్యుని పరిచయం చేయాలి. ఆ సభలో పిల్లలు కూడా హాజరుకావాలి. అచార్యునికి, విద్యార్థులకు కుడివేతికి రక్షా సూత్రములు కట్టాలి. శుభకరమైన తిలకం దిద్దాలి. గురుకుల విద్యాలయపద్ధతిలో వేదమంత్ర పఠనముతో శాలలోనికి ప్రవేశించాలి. విచ్చేసిన పెద్దలందరివేత అక్షతలు - పుష్పాలు విద్యార్థులపై చల్లించాలి. నిండుమనస్సుతో విద్యార్థులను ఆశీర్వదించాలి.

అచార్యుడు తక్కువలో తక్కువ నెలకొక్కసారి విద్యార్థుల ఇండ్లకు వెళ్లి, వారి తల్లిదండ్రులతోను, వారితోను ప్రేమపూర్వక సంభాషణ చేయాలి. పిల్లవాని ప్రవర్తనా విధానాన్ని చర్చించి, అవసరమైతే తగు సలహాలనివ్వాలి. సంస్కమ గూర్చిన సమాచారాన్ని పరిచయం చెయ్యాలి. ఆ విధంగా చేసినట్లైతే ఆ కుటుంబసభ్యులు తమంతట తామే గాయత్రీ పరివారసభ్యులవుతారు. నెలకొక్కసారి నిర్వాహకులతో సమావేశం పెట్టుకుని అవసరమైన విషయాలపై చర్చించుకోవాలి. నెలలో ఒకసారి మండల స్థాయిలో అచార్యులంతా సమావేశమవ్వాలి. ఆచరణలో ఎదురయ్యే కష్టనష్టాలను గూర్చి చర్చించుకోవాలి. పరిష్కారమార్గాలను ఎంపిక చేసుకోవాలి.

ఈ విధంగా బాల సంస్కారశాలలు నడుపగలిగినట్లైతే మూడు చెప్పుకోదగిన ఫలితాలు వస్తాయి.

- 1) రాబోయే 10 సంవత్సరాలలో సంస్క క్రొత్తతరం కార్యకర్తల నిర్మాణం జరుగుతుంది.
- 2) పెద్ద సంఖ్యలో కుటుంబాలు గాయత్రీ పరివార్లో మిళితమౌతాయి.
- 3) 10 సంవత్సరాల తర్వాత దేశానికి శ్రేష్టులైన పౌరులు లభిస్తారు.

మానవునిలో దైవత్వం, భూమిమీద స్వర్గం తేవాలనే ఉద్ద్యమానికి బాల సంస్కారశాలల నుండి వచ్చిన విద్యార్థులు మైలురాళ్లవలె నిలబడగలుగుతారు. పరమపూజనీయ గురుదేవుల స్వప్నాన్ని సాకారం చేయడానికి బాలసంస్కారశాలలు నడిపే ఉద్యమం గొప్పస్థానాన్ని సంతరించుకుంటుంది.

అన్నింటికన్నా ముందు బాల సంస్కారశాలల యొక్క ఉపయోగాన్ని పరిజనులకు, జనసామాన్యానికి అవగాహన చేయించాలి. సంస్కారహీనమైన ఆలోచనల ద్వారా ఎదురయ్యే దుష్ఫలితాలను స్పష్టపరచగలగాలి. పిల్లలను సంస్కారవంతులను చేయగలిగితే రాబోయే సత్ఫలితాలు వ్యక్తికి, కుటుంబానికి, సమాజానికి కూడ ఎంత నుఖశాంతులను కలిగిస్తాయో తెలియచెప్పాలి. ఆ విధంగా చేయగలిగిన నాడు ప్రజలు బాల సంస్కార శాలలను ఆదరిస్తారు. ఆచరిస్తారు.

అందువల్లనే సంస్థయందలి పరిజనులను ముఖ్యంగా రృష్టిలోపెట్టుకుని ఈ పుస్తకాన్ని తయారుచేయడం జరిగింది. కాని ఇతర పాఠశాలలకు కూడ ఉపయోగపడుతుంది. పరిజనులకు చక్కగా ఉపయోగపడుతుందని నమ్ముచున్నాము. దయచేసి దీని విషయంలో మీ సలహాలను ప్రాసి పంపవలసిందిగా కోరుచున్నాము.

భిలాఈనగర్ - 2006

నిర్మాణాత్మక విభాగము
యుగనిర్మాణ యోజన
భిలాఈ.

ఓం భూర్భువః స్వః తత్సవితుర్వరేణ్యం
భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్

గాయత్రీ మహామంత్రం

భావం : ప్రాణస్వరూపమైన, శ్రేష్ఠమైన, తేజస్సు గల, పాపనాశకమైన, దేవ స్వరూపైన పరమాత్మను మేము అంతరాత్మలో ధరించెదమ గాక ! ఆ పరమాత్మ మా బుద్ధిని సన్మార్గము వైపు ప్రేరేపించుగాక !

ప్రభూ ! బాలల జీవన రహస్యాలను అర్థం చేసికొనుటలో మాకు సహకరించుము వారి స్వరూప స్వభావాలను అకళింపు చేసికొనగలశక్తిని ప్రసాదించుము. వారికి మా ప్రేమను పంచి ఈయగల ఉదారత నొసంగుము. మీరు ఏర్పరచిన నీతి-నియమాలకు కట్టుబడి, మీ సంకల్పానుసారంగా సేవచేయుటకు సంసిద్ధులను చేయుము.

బరువు-బాధ్యతలు

యుగనిర్మాణయోజన గురించి “ఏడు విషయాలు” ప్రచారంలో ఉన్నాయి. “స్వావలంబన”, “నారీజాగరణ” అనే ఉద్యమాలను చేతిలోనికి తీసికొని విధివిధానాలను రూపొందిస్తూఉంది. సప్త విప్లవాల నుండి మరొక్క ఉద్యమాన్ని విద్యారంగంలో ప్రవేశపెట్టేప్రయత్నం చేస్తున్నది. దాని ఫలితమే “బాలసంస్కారవిద్య”, “శ్రీ గాయత్రీ శక్తిపీఠం” -భోపాల్ నుండి ఇక్కడకు వచ్చింది. ప్రారంభించబడింది. పరమపూజ్య గురుదేవులు శ్రీరామశర్మ ఆచార్యగారు రచించిన వాఙ్మయం “రాబోయేతరం-నవనిర్మాణం” అనే పుస్తకం ద్వారా మార్గదర్శనం లభించింది. ఫలితంగా ఈ రంగంలో బాలసంస్కారశాలలు తెరువపడబడ్డాయి. మూడు సంవత్సరాలు “బోధన, శిక్షణ, ప్రశిక్షణ”లలో నిమగ్నమైన ఆచార్యుల, కార్యక్తల అనుభవాలతో “బాలసంస్కారశాల”లకు పాఠ్యక్రమానికి రూపకల్పన చేయబడింది.

రచనాత్మక విభాగము-భిలాఈ

గాయత్రీ సాధనాకేంద్రము - రిసాలీ (కృష్ణాటాకీస్ రోడ్)

పో.ఆ.సివిల్ నెంటర్ - భిలాఈనగర్

జిల్లా - దుర్గ (ఫత్తీస్ గఢ్) పిన్ : 490006

ఫోన్ : 0788 2271609, 4937049, 2355184

సజ్జనుల మార్గాన్నే స్వీకరించు

విషయ సూచిక

క్రమ సంఖ్య

పాఠ్యాంశం

పుట.

1. “బాలసంస్కారశాల” ఆచార్యులకు నియమాలు
2. “బాలసంస్కారశాల” తరగతి క్రమము
3. ప్రార్థన-నియమాలు

కాలాంశము - 1

1. ప్రార్థన / నమస్కారము
2. ధ్యానము, జపము / ప్రాణాయామము
3. సుభకామన
4. భూదేవికి నమస్కారము

కాలాంశము - 2

1. ప్రేరణకలిగించే కథలు
2. స్ఫూర్తిని కలిగించే ప్రసంగాలు / ప్రేరణాత్మక ఉదాహరణలు
3. పండుగలు సందేశాలు
4. మహాపురుషుల జీవనం / బాల్యము / జన్మదినసంస్కారము
5. సద్యాక్యాలు-మంచిఆలోచన

కాలాంశము - 3

1. ప్రజ్ఞాగీతము
2. బాలసంస్కారము-జీవనవిద్య
3. నైతిక శిక్షణ
4. జీవన విద్య
5. ప్రయోగాత్మక అభ్యాసాలు
6. మంచి అలవాట్లు

కాలాంశము - 4

1. వినోదక్రీడలు
2. ఆటలు
3. యోగాభ్యాసక్రమము
4. అందరికీ సులభవ్యాయామము
5. గతియోగ-ప్రజ్ఞాయోగ వ్యాయామము
6. సత్సంకల్పాలు-జయఘోష-శాంతి పాఠము-ప్రాణాయామము

విశేషకాలాంశము

1. వ్యక్తిత్వవికాసము
2. బాలసంస్కారాలలో తల్లిదండ్రుల భాగస్వామ్యం
3. ఉపకరించే పుస్తకాలు